

Afganistan'da doktor olmak

48 • 49

TABİP AŞTEĞMEN OĞUZ KAAN ÜNAL, 2006 YILINDA GEÇİCİ OLARAK AFGANİSTAN'DA GÖREVLENDİRİLDİ. KENDİSİNDEN BEKLENENİN HEKİMLİK DEĞİL DE ASKERLİK OLDUĞUNU FARK ETMESİ, KISITLI TIBBİ İMKANLARLA BOĞUŞMASI, SON DERECE YETENEKLİ VE ZEKİ BULDUĞU AFGAN HALKIYLA İLETİŞİMİ, ONLARIN ZOR HAYATINA DAİR DÜŞÜNCELERİ VE ELBETTE SİLA HASRETİ ÜNAL'IN GÖREV SÜRECİNDE YAŞADIKLARINDAN BAZI SATIR BAŞLARI SADECE. "ÖĞRENDİĞİM EN ÖNEMLİ ŞEY, VATAN TOPRAĞININ VE HÜRRİYETİN GERÇEKTEN NE DEMEK OLDUĞUYDU" DİYEN ÜNAL, YAŞADIKLARINI DİRİM İLE PAYLAŞTI.

olduğu ve işlemlerimi bir an önce yaptırman gerektiği belirtildi. Yanına gönderdiğim memur ise daha önce asteğmenler için böyle bir işlem yapmadığını ve ertesi gün tekrar yanına gitmem gerektiğini söyledi. Ona göre bu görev bir taltifti ve torpil gerektiriyordu. Sonrasında ne olduğunu bile anlayamadan alalecele sağlık kontrolünden geçtim, bir ton aşı yaptırdım ve istihbarat kursuna katıldım...

Yolculuğunuz nasıl başladı?

Tüm işlemleri bitirdim ve sabahın 03:00'ünde benim gibi "şanslı ve torpilli" olan bir asteğmen ve çeşitli sınıflardan oluşan yaklaşık 150 kişilik bir piyade grubuyla kargo uçağına tıktırıldım. Binmeyenler bilmezler ama gerçekten de Cem Yılmaz'ın tabiriyle bir dürüm eviydi burası. Nasıl olduysa tam uçağın ortasına denk gelmiştik. Bunun ne kadar önemli olduğunu da yolculuk sırasında anladık, çünkü uçağın arka tarafında sıcaklık eksi değerleri gösteriyor ve oradakiler battaniyelere sarınarak oturuyorlardı. Ön tarafta ise kavurucu bir sıcaklık vardı, oradakiler ise kelimenin tam anlamıyla çayır çayır yanıyorlardı. Benimse sol tarafım üşüyor, sağ tarafım pişiyordu. Uçakta tuvalet de yoktu. Bakü molasıyla 8-9 saatlik bir uçuştan sonra Kabil'e vardık. Ayağım toprağa değdiğinde derin bir sevinç duyudum.

BİR TABİP AŞTEĞMENİN GÖZÜNDEN AFGANİSTAN...

Afganistan'da geçici olarak görevlendirildiğini öğrenmek. Hiç bilmediğin bir ülkeye, hiç de aklında değilken gitme durumunda kalmak. Tanıklık etmeye, anlamaya ve adapte olmaya çalışmak... Nereden bakarsanız bakın ilginç, bir o kadar da meşakkatli bir süreç. Ayrıntıları Oğuz Kaan Ünal'dan dinliyoruz.

Afganistan'da görevlendirilme sürecinizden söz edebilir misiniz?

Yıl 2006'ydı ve şubat ayıydı. Tabip asteğmen olarak görev yaptığım Ankara GATA Hastanesi Dahiliye Polikliniği'nde, ansızın elime Afganistan'da geçici olarak görevlendirildiğime dair emri tutuşturdular. Benden önce en az beş muvazzaf tabip görevi reddetmiş ve piyango bana vurmuştu. Kafilye katılabilmem için sürenin çok kısa

Afganistan'daki ikinci günün akşamı ilk nöbetimi tutarken, aslında görevimin 7 gün 24 saat esasına dayandığını fark ettim.

"DÜZGÜN BİR YOL BİLE YOKTU"

İlk izlenimleriniz neler oldu?

İlk dikkatimi çeken şey şu oldu: Bir başkentte olduğumuz halde doğru düzgün bir yol bile yoktu. Üstümüzde çelik yelekler vardı, zırhlı araçlar içinde güvenlik nedeniyle hızla yol almaya çalışıyorduk. Ama araçlar çukurlara girip çıkıyor, kasklarımız da alçak tavana çarpıp duruyordu. Aracımızın küçük penceresinden görebildiğim kadarıyla her taraf çamur içindeydi; yol boyunca da teneke barakalardan bozma bakkal dükkanları, kasaplar ve araba tamirhaneleri diziliyordu.

Birliğinize ulaştığınızda nasıl bir tabloyla karşılaştınız?

Birliğimize vardığımızda sıcak bir banyo, iyi bir uyku ve keyifli tanışma fasıllarından oluşan hayallerim çabucak suya düştü. Kalıcı olarak yatacak yerimiz planlanmamıştı, üstüne üstlük kafiemiz bir miktar geç kaldığı için bizi bekleyen ekip görev devir teslimi için can atıyordu, ayrıca ikinci bir güvenlik kursumuz daha vardı. Bu kurstan aklımda kalan en çarpıcı şey "Beeton olmayan hiçbir zeminde tedbiri elden bırakmayın!" oldu. Sonuç olarak üç gün boyunca bavulumuzu bile açamadık. İkinci günün akşamı ilk nöbetimi tutarken, aslında görevimin 7 gün 24 saat esasına dayandığını fark ettim. Sarhoş bir ere, kıdemli bir pratisyen hekimin verdiği akıl yardımıyla, "Sarhoş ama asarını gizlemekte" raporu vererek hem eri hem de sorumlu komutanını zor bir durumdan kurtarabileceğimi öğrenmiş oldum. Aslında bu askeriyede mantığın nasıl işlediğine güzel bir örnekti, yani "problemleri gizleme ama kendi şartları içinde büyümesine de izin verme."

"BEKLENEN HEKİMLİK DEĞİL DE ASKERLİKTİ"

Başka bir ülke, farklı bir coğrafya... Bu süreci nasıl atlattınız?

Hayatımın yatılı okullarda geçmiş olması ve mesleğim gereği birçok insanla karşılaşmış olmam şartlara adaptasyon konusunda inanılmaz bir avantaj sağladı. Ne var ki özellikle ilk zamanlar benden beklenenin aslında hekimlik değil de askerlik olduğunu

Rutin poliklinik günlerimizde sabahları erleri, öğleden sonraları Afgan halkını muayene ediyorduk. Tetkik yapma şansımız pek yoktu.

kabullenemedim. Yaşları benden küçük olan üsteğmenlerin emirler vermesi, "Emredersiniz komutanım!" gibi karşılıklar beklenmesi, hele de bunu kendi meslektaşlarının yapması en zorlandığım şeylerdi. Biz GATA'da albaylara bile "abi" diye hitap edebiliyorduk! Birlikteki asker sayısından dolayı beyaz önlük giymiyor olmak da cabasıydı. Babamın "Oğlum, su gibi ol!" sözü kulaklarımda çınladı bir süre. Bu arada ne olduğunu bile anlayamadan piyade asteğmen oluvermiştim. Kılık, kıyafet, tavırlarımdaki ciddiye sebebiyle bir süre sonra asker olmak için doğduğumu söyleyenlerin sayısı artmıştı. Diğer asteğmen arkadaşım ise bu durumu kabullenemedi. Oradaki ikinci ayımızda içine kapandı. Penceresi bile olmayan 4-5 metre karelik odamızdan dışarıya yemek yemek için bile çıkmamaya, konuşmamaya odanın ışığının açılmasından bile rahatsız olmaya başladı. Telkinler pek bir işe yaramadı ve nihayetinde "intihara eğilimli depresyon" tanısıyla GATA'ya sevkettim onu. Sanırım iki ay kadar sonra taburcu oldu ve hava değişimi olarak askerliğini tamamladı. Onun birlikten ayrılması katlanılması en zor şeydi. Giderken son sözü cılız bir ses ve ifadesiz bir yüzle "Seni yüzüstü bırakmak istemezdim" oldu. Kulakları çınlasın, hâlâ hayatımdaki en önemli insanlardan ve bu günleri anmamaya özen göstererek görüşmeye devam ediyoruz.

Yaşadığınız ilginç olaylar var mı?

Rutin poliklinik günlerimizde sabahları erleri, öğleden sonraları Afgan halkını muayene ediyorduk.

Özellikle ilk zamanlar benden beklenenin aslında hekimlik değil de askerlik olduğunu kabullenemedim.

Tetkik yapma şansımız pek yoktu. Kısıtlı imkanlar daha çok ordu mensupları için kullanılıyordu. İlerleyen zamanlarda atıl vaziyette duran eski bir ultrason cihazı keşfettik. Hem muayenede yardımcı hem de tercüman olan Afgan pratisyen hekimden ultrason konusunda eğitim bile aldım. Piyasadaki hekimlerin parayla bu tür kurslar verebildiklerini öğrendim. Elimizde, çoğunu ordunun kendisinin ürettiği standart ilaçlardan bulunuyordu. Antibiyotik, ağrı kesiciler, mantar kremleri gibi ilaçlardan duruma göre uygun gördüklerimizi hastalara veriyorduk. Bizim hep benzer ilaçları veriyor olmamızdan midir bilinmez, bir süre sonra hastaların çoğunun şikayetlerinin aynı olduğunu fark etmeye başladım. Hatta belli hastaların çok sık gelmeye başladığı dikkatimi çekti. İlerleyen zamanlarda, bizden alınan ilaçların sokaklarda satıldığını gördüm. Bunu fark etmem sonrasında daha az ilaç verme ya da ilaçları reçete ederek dışarıdan temin edilmesini teşvik etme yoluna gittim. Bana göre mantıklı olan bu tutum, kısa süre sonra uyarı almama yol açtı, çünkü hem halk mutsuzdu hem de elimizdeki tarihleri geçmek üzere olan ilaçların tüketilmesi gerekiyordu. Misyonumuz olması nedeniyle bu, iki kere kötüydü bizim için. Temelde kağıt üzerinde 3. basamak (role 3) bir hastane olarak geçiyorduk fakat orada gördüğüm tek operasyonel girişim erlerden birinin geçirmiş olduğu pnömotorakstı. Birliğimize gelirken hızla ilerleyen araç içinde kasklarımız tavana çarparken, bu sebeple hiçbir askerin yaralanıp yaralanmadığını düşünmüştüm. Cevabı karşımdaydı. Erin rahatsızlığı, araç içi travmaya bağlı olarak oluşmuştu. Genel cerrah olan başhekim, göğüs tüpü takmayı başardı. Sonrasında da bu er, sevk edildi. Orada bulunduğum sürece, iki konteyner birleştirilerek oluşturulmuş ameliyathanede hiç ameliyat yapılmadı.

En çok hangi sağlık problemleriyle karşılaştınız?

En ciddi sağlık problemleri sigara içme oranı çok çok düşük olmasına rağmen kronik akciğer hastalıkları ve astımdı. Bunun nedeni de havanın sürekli toz bulutlarıyla kaplı olmasıydı. Özellikle bizim bulunduğumuz

bölgede ağaç görmek çok zordu. Genel olarak Taliban döneminde ciddi bir kuraklıktan bahsediliyordu. Bu da mevcut su kaynaklarını tüketmiş ve toprağı çoraklaştırmıştı. Sürekli var olan toz bulutu nedeniyle yazın berrak bir hava görmek genelde mümkün değildi. Şikayetçi olduğumuz kışı bile, hiç değilse hava temiz olduğu için arar olmuştuk. Yazın en ciddi problemlerden bir diğeri ise enfeksiyöz gastroenteritlerdi. Kasaplarda buzdolabı olmadığı gibi, o sıcak ve tozlu yaz günlerinde etlerini dükkanlarının önüne asarlardı. En büyük korkumuz yemekli yerel toplantılara davet edilmektir. Komutanların emri üzerine size takdim edilen her şeyden en azından tatmak zorundaydınız ve sonrasında malum durumlarla karşılaşmanız kaçınılmazdı.

“BAĞIMSIZLIK ZOR, ESARET İSE BİR O KADAR KOLAY”

Görev yaptığınız süre içinde Afgan halkıyla iç içe bulundunuz. Afgan halkıyla ilgili gözlemlerinizi ve düşüncelerinizi nelerdir?

Afganlar en zeki ve yetenekli ırklardan biri. Küçük çocukların bile inanılmaz bir dil öğrenme becerileri mevcuttu. Mesela bizim Afgan doktor, 3-4 ay bir Türk şirketinin sağlık hizmetini vermiş ve gayet güzel Türkçe öğrenivermişti. Öte yandan en güzel ırklardan biri de. Sanırım hayatım boyunca görebileceğim en güzel gözlü çocukları orada gördüm. Ne yazık ki çabucak yaşlanıyorlar. Sebebi tabii ki beslenme bozukluğu, sık hastalık geçirme, bakımsızlık ve ağır şartlarda çalışma. O dönemde bilinen ortalama ömür 45’li yaşlar civarındaydı.

Beni en düşündüren şeylerden biri de şu oldu: Yerel askeri hastanelerine hasta götürüldüğünde Amerikalı yetkililere hesap veriliyordu; “güvenlik amaçlı bilgi” adı altında. Hatırlama gelen diğer şey ise tanıştığımız üst düzey askerlerin kıyafetlerinin birbirine benzemesiydi. Bu trajikomik durum, bence bir ülkenin başına gelebilecek en kötü durum. Böyle bir şeye tanıklık edince disiplinli ve varoluş sebebini unutmamış bir ordunun nasıl bir güvence demek olduğunu daha net görebiliyorsunuz. Tabii aynı şey o orduyu içinde barındıran ulus için de geçerli. Bağımsızlığın zor, esaretinse

bir o kadar kolay olabildiğini kavrayıveriyorsunuz. Asil ve dirayetli olmasını beklediğim bir ulusun orada dilenmeye nasıl alıştırıldığını gördüm. Başlarında ise ailesi Amerika’da yaşayan bir lokantacı vardı. Manidar sanki...

DÜNYANIN ÇATISINDAN YILDIZLARI İZLEMEK

Sıla özlemi yoklar mıydı sizi?

Dünyanın çatısı diyebileceğimiz, rakımı oldukça yüksek olan bir bölgedeydik. Yaz akşamları gökyüzünü seyrederken başınızın yıldızlara değivereceğini sanıyordunuz. Saatlerce hiç sıkılmadan seyredebileceğiniz berraklık ve güzellikteki gökyüzü, unutulmazdı. Böyle zamanlarda aklıma, birliğimizde bulunan Arnavut takımının gün batımında sağ ellerini kalplerinin üzerine koyarak ve bayraklarına bakarak yaptıkları saygı duruşu gelirdi bazen. Ayağımın altındaki toprağın beni sanki ittiğini hisseder, ailemi ve ülkemi düşünürdüm; içim burkulurdu.

Son olarak bu görevden, Afganistan yolculuğundan size neler kaldı?

Kaderin sizin için neler hazırladığını bilemiyorsunuz. Geriye dönüp baktığımda öğrendiğim en önemli şey vatan toprağının ve hürriyetin gerçekten ne demek olduğuydu. Her fırsatta Kurtuluş Savaşı’nı vermiş olan tüm şehit ve gazileri, özellikle de Ulu Önder Atatürk’ü minnetle anıyorum.

Afgan halkı en zeki ve yetenekli ırklardan biri. Küçük çocukların bile inanılmaz bir dil öğrenme becerileri mevcuttu. Öte yandan en güzel ırklardan biri de.

